Цана асобнага нумару 20 гр.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 3 (150) Вільня, Субота 7 Студзеня 1928 г. Год IV.

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!

Зямля сялянству бяз выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ:
Вільня, Вострабрамская вул. № 8, кв. 1.
(Wilno, ulica Ostrobramska Nr. 8, m. 1).
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвята.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літэратурная і гаспадарчая газэта.
— ВЫХОДЗЕ Ў СЕРАДУ І СУБОТУ. —

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на тры месяцы — 2 зл., на шэсьць месяцаў — 4 зл., на год — 8 зл.
Для заграніцы ўдвая даражэй.
Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.

Усяму праваслаўнаму грамадзянству жадаем ВЯСЁЛЫХ КАЛЯД!

Хто з намі.

Выбары ў Сойм і Сэнат маюць для нас Беларусаў пад Польшчаю важнае значэньне, бо праз гэтыя выбары, з аднаго боку, мы можам паказаць сьвету, што пад Польшчаю ёсьць Беларускі Народ у вялікай масе, з другога боку, можам праз соймавую трыбуну весьці барацьбу за зьдзейсьненьне Ідэалу Беларускага Народу і сацыяльнага вызваленьня працоўных масаў.

Каб гэтая барацьба магла мець большы пасьпех, ёсьць ведама, патрэбна каб у Сойм і Сэнат беларускія працоўныя масы—сяляне і работнікі паслалі якнайбольш сваіх барацьбітоў. З прычыны таго, што выбарны закон і падзел выбарных акругоў крыўдзіць ня толькі Беларусаў, але і іншыя нацыянальныя меншасьці і каб хоць часткова направіць крыўду, Беларусы прымушаны аб'яднацца на выбары ня толькі паміж сабою, але і з іншымі нацыянальнымі меншасьцямі. Беларусы зразумелі, што толькі аб'яднаныя і толькі блёк усіх меншасьцяў—зьяўляецца магутнай сілай.

Але ня толькі Беларусы, Украінцы, Літвіны, Жыды і Немцы гэта добра зразумелі, разумеюць гэта і польскія палітычныя партыі. І вось, як толькі зьявіліся чуткі аб магчымым аднаўленьні 16-кі, г. зн. блёку нацыянальных меншасьцяў, баючыся будучага парлямантскага няпольскага прадстаўніцтва, польскія партыі, як буржуазнай, так і пралетарскай ідэалёгіі, нявыключаючы і прававерных камуністых, праз сваю прэсу паднялі алярм, з мэтаю разьбіцьця беларускага аднолітага фронту і саюзу ўсіх меншасьцяў. Мала гэтага алярму, польскія палітычныя і кіраўнічыя сфэры павялі атаку з двух бакоў. З аднаго боку, усімі спосабамі хацелі разьбіць блёк, запужваючы асобныя нацыянальнасьці рознымі „падарунначкамі“, з другога боку—павялі атаку на паасобныя нацыянальнасьці, імкнучыся недапусьціць да таго, каб кожная нацыянальнасьць ішла аб'яднаным супольным сьпіскам.

Атака першая на блёк нацыянальных меншасьцяў не ўдалася, бо ня гледзячы на пагрозы, заснаваньне блёку можна ўважаць за факт споўнены.

Атака другая, на аб'яднаньне нацыянальных меншасьцяў, хоць і не прынесла польскім партыям і палітыкам пажаданых рэзультатаў, аднак зрабіла пэўную шчэрбу ў нацыянальным руху некаторых нацыянальнасьцяў.

Найбольш цікавіць нас справа выбарнай акцыі сярод Беларусаў. Як ведама, Беларусы далучыліся да агульнага блёку нацыянальных меншасьцяў, але атака польскіх палітычных дзейнікаў зрабіла тое, што ня ўсе беларускія партыі ідуць разам з блёкам.

Усім ведама, што ў Заходняй Беларусі істнуюць чатыры палітычныя кірункі, якія можна залічыць да кірункаў беларускіх, гэта: Беларускі Сялянскі Саюз, Беларуская Хрысьціянская Дэмакратыя, Беларуская Праваслаўная Дэмакратыя і палітычны кірунак, афіцыяльна ня істнуючы, аднак ідэалёгічна зьвязаны з б. Грамадой.

Вось гэтыя чатыры палітычныя волаты абыймаюць амаль увесь палітычны беларускі рух. Каб гэтыя чатыры кірункі на выбары пайшлі разам, дык у беларускіх вакругох (Сьвянцянскім, Лідзкім, Наваградзкім, Беластоцкім і часткава ў інш.) забралі-б усе мандаты. І вось, проці аб'яднаньня гэтых палітычных кірункаў і пайшла чужацкая атака. Тыя партыі, якія моцна стаяць на нацыянальным грунце і за сацыяльнае вызваленьне беларускага сялянства і работнікаў вытрымалі атаку і не паддаліся. Толькі адна б. Грамада ня вытрымала атакі і паддалася гіпнозе чужацкае сілы. У выніку гэтага падданьня б. грамадаўцы прававерныя не пайшлі на беларускае аб'яднаньне і не пайшлі ў блёк нацыянальных меншасьцяў. Аднак у сувязі з гэтым узьнік катастрафальны разлом усей групы б. грамадаўцаў, бо распалася яна аж на 5 частак. Адна частка, пераважна з сялянскай ідэалёгіяй, найбольшая па ліку, выказалася за аб'яднаньнем Беларусаў на выбары і за блёкам нацыянальных меншасьцяў, другая частка прававерная — залажыла „сялянска-работніцкі“ камітэт і пастанавіла ісьці разам з польскай партыяй сацыялістычнай (ППС лявіца) і з польскімі незалежнымі сацыялістымі. Трэцяя частка пайшла за кансэрватарам і б. сэнатарам Уласавым. а чацьвертая за кулацкім кірункам Я. Станкевіча. Гэтыя апошнія маюць выстаўляць асобныя сьпіскі. Пятая частка, на чале з сьвяшч. Каўшом, (выпушчаным з вастрогу пад каўцыю), начала арганізаваць праваслаўную палянафільскую партыю і мяніцца выставіць свой сьпісак з духоўнымі на чале. Гэтакім чынам сымпатыкі б. Грамады распаліся на 5 частак, з якіх адна (пераважная большасьць сялянства) будзе галасаваць за сьпісак блёку нацыянальных меншасьцяў, другая прававерная за сьпісак польскага работніцкага аб'яднаньня, трэцяя, чацьвертая і пятая—пойдуць асобнымі сьпіскамі. З такога разьбіцьця, а асабліва з таго, што частка прававерных пойдзе пад сацыяльнымі лёзунгамі разам з польскімі хоць і левымі партыямі вельмі цешыцца польская прэса Урадавая газэта „Kurjer Wileński“ адкрыта хваліць б. грамадаўцаў за тое, што яны ня ўсе пайшлі за блёкам і за тое, што разьбіліся на некалькі груп. Мала гэтага, паводле слоў аднаго б. грамадаўца, у нагароду за ўсё гэта, і каб адарваць частку галасоў ад сьпіску блёку нацыянальных меншасьцяў, быццам польскія кіраўнічыя сфэры запэўнілі, што сьпісак прававерных грамадаўцаў ня будзе скасаваны. Быццам у падзяку за гэта, некаторыя сымпатыкі грамадаўскага руху пачалі выяўляць угодніцкія тэндэнцыі. Яскравым прыкладам гэтага ўгодніцтва зьяўляецца акцыя гр. Чатыркі ў Навагрудку, які з палітычнага дзеяча стаўся паслушным „урадоўпам“ і палянафілам. Тое самае пачаў рабіць Коўш, творачы з мітрапалітам Дыянісам і арх. Філіпам Марозавым праваслаўную партыю палянафільскую. Такую самую, аднак больш нявыразную ролю пачалі выяўляць прыхільнікі групы Я. Станкевіча і Уласава.

Апрача разьбіваньня беларускіх палітычных кірункаў польскія палітыкі заняліся тварэньнем як найбольшага ліку, хоць і зусім непапулярных, рожных псэўда-беларускіх сьпіскаў. Мала было Паўлюкевіча і Умястоўскага, ім на падмогу пушчаны ў ход новыя, быццам, беларускія групы, якіх роля заключаецца толькі ў тым, каб здэзыр'ентаваць беларускага выбаршчыка і не пусьціць яго зусім галасаваць. Такім чынам вырасьлі скора, як грыбы, адозвы: адна Валэйшы, другая Мамонькі, трэцяя Міткевіча з Баранавіч ды яшчэ нейкая „Народная Ніва“—Бохана і Назарэўскага і г. д.

Усё гэта робіцца дзеля таго, каб беларускі выбаршчык з кучы рожных адозваў у беларускай мове (і польскія партыі адозвы выдаюць пабеларуску) ня мог выбраць сабе сапраўды беларускай адозвы і аддаць за яе сьпісак голас Аднак сёлетнія выбары не павінны выказаць, што беларускія сяляне і работнікі дагэтуль мала асьведамляны. Пяць гадоў працы беларускіх паслоў не павінны прапасьці, усё сялянства і работнікі павінны сабе помніць, што хто разьбівае беларускае аб'яднаньне, той зьяўляецца ворагам нашага сацыяльнага вызваленьня і нацыянальнага адраджэньня. Усе групы і партыі, што называюць сябе беларускімі, але ня ідуць супольна з Беларускім Аб'яднаным Камітэтам блёку нацыянальных меншасьцяў, зьяўляюцца або здраднікамі беларускага руху, або падшыванцамі, працуючымі для чужынцаў. Аб гэтым усім—сялянам і работнікам трэба добра помніць, каб у дзень 4-га сакавіка аддаць свой голас толькі за сьпісак беларускага аб'яднаньня, бо толькі той, хто ідзе з намі, зьяўляецца сапраўдным барацьбітом за вызваленьне працоўных гушчаў.

Напады абшарнікаў.

Некалькі дзён таму назад віленскае абшарніцка-манархістычнае „Słowo“ ў сваей зьвярынай ненавісьці да нас, ня маючы нічога канкрэтнага, каб збоку ідэалёгічнага затушыць беларускую нацыянальную думку, як і трэба было чакаць, зрабіла нам закіды ў тым, што быццам мы на выбарную акцыю атрымліваем грошы ад чэскага ўраду і з Коўны.

Рэч зусім ясная і вельмі зразумелая. Польская газэта „Słowo“, якая жадае сьмерці Беларускаму Народу, ня маючы ніякіх іншых радыкальных сродкаў, выконваючы заўсёдную ролю даношчыка, карыстаючыся сваею блізасьцю да ўраду (мін. справядлівасьці Мэйштовіч гэта-ж з яе партыі), імкнецца да таго, каб злоснымі даносамі выклікаць адносна нас рэпрэсіі. Відаць што рэпрэсіі, гэта адзіны, па іх думцы, ратунак на забойства нас Беларусаў, як Народу, а лічачы тых, хто ўваходзіць цяпер у Беларускае Выбарнае Аб'яднаньне, крыніцаю беларускага адраджэнска-нацыянальнага і вызвольна-сацыяльнага руху, яны спадзяюцца, што рэпрэсіі здалеюць зніштожыць увесь рух. Гэтакая вось іх сыстэма і такія мэтоды змаганьня з намі.

Другім разам ізноў-жа, тое самае „Słowo“ разглядаючы справу Выбарнага Блёку Нацыянальных Меншасьцяў паўтарыўшы ўсе папярэднія сказы дабавіла,што быццам Беларусы імкнуцца далучыць Беларусь да Літвы.

У адказ на гэта мы зазначым некалькі момантаў, якія пакажуць, на колькі злосныя ды ілжывыя закіды польскіх абшарнікаў.

Перадусім зробім падход з боку лёгікі. Якое заінтэрасаваньне можа мець чэхаславацкі ўрад, каб мог даваць грошы са свайго дзяржаўнага скарбу на антыпольскую працу? Ясна, што на гэта тое-ж „Słowa“ ніяк адказаць ня можа. А калі так, дык само па сабе, гэта гавора, што кіраўнікі „Słowa“ робяць закіды ў мэтах таго, каб выклікаць адносна нас рэпрэсіі. Проці гэтага, як і проці закідаў мы горача і рашуча пратэстуем. Гэта—адно, а цяпер вось і другое.

Дзе гэта відана, каб чалавек, які хоча жыць самастойна жадаў сам сябе аддаць некаму, каб той панаваў над ім? А што, калі ня гэтак справа выглядала-б, калі-б верыць „Słowu“. Ды яшчэ! Дзе тут лёгіка? Беларусаў 12 мільёнаў, а Літвінаў—3 м., дык як-жа можна падпарадкаваць 12 адзінак тром? Гэта такі абсурд, што ня чым іншым, а толькі злосьцей і ілжывасьцю „Słowa“, можна вытлумачыць. Мы паўтараем, што віленскім манархістам, якія складаюцца з абшарнікаў, ходзіць аб тое, каб задушыць беларускі нацыянальны рух і толькі... А ў мэтах гэтага, яны ня маюць ніякага разбору, для іх усе сродкі зьяўляюцца добрымі... Але-ж залгаліся паны абшарнікі. Дашлі да таго, што стала ўсім ясна іх злая воля.

Хочацца адзначыць і другое, а іменна, сказаць некалькі слоў адносна таго, што быццам твораць беларускі нацыянальны рух тыя дзейнікі, якія згуртаваліся, каля Беларускага Выбарнага Аб'яднаньня. Гэта таксама абсурд і нялёгізм „Słowa“. Мы, на вялікую для нас радасьць сьцьверджаем, што справа стаіць наадварот. Ня тыя дзейнікі, якія ўваходзяць у Аб'яднаньне, твораць беларускі нацыянальны рух, а Беларускі нацыянальны рух стварыў Аб'яднаньне. Гэтым мы можам пахваліцца і пахваліцца дзеля таго, каб паказаць, што выдумкі „Słowa“ зьяўляюцца толькі выдумкамі. Беларускі нацыянальны рух стварыў свае арганізацыі, якія кіруюць гэтым рухам, і калі-б „Słowa“ дапяло сваей мэты, калі-б, у выніку рэпрэсіяў, гэтыя арганізацыі і былі зліквідаваны, дык народ усяроўна астаўся-б...

Народ выдаў-бы з сябе новыя выдатныя сілы, якія склалі-б новыя арганізацыі. Трэба ведаць, што народ гэта крыніца, якую вычарпаць, ці засыпаць нельга. Вада тэй крыніцы заўсёды знойдзе выхад! Змагацца з народам, (ды яшчэ з такім, які толькі што адрадзіўся і стаў да жыцьця, а цераз гэта зьяўляецца маладым, здаровым і моцным арганізмам), ня можна. Рабіць гэта могуць толькі польскія абшарнікі.

Скарга.

Вокам па сьвеце.

II.

Распачынаючы сёньня наш аглад, ужо ня хочацца глядзець далёка ў шырокі прастор, хочацца сказаць перадусім некалькі слоў аб тым, што робіцца сярод Беларусаў і аб тым, што іх акружае. Беларускі Народ некалькі вякоў таму назад загубіў сваю самастойнасьць. Перастаў быць — незалежным, а ў сувязі з гэтым пачаў упадаць, як народ, як нацыя. Ужо тагды нашая тэрыторыя зрабілася арэнаю змаганьня двох суседніх і кроўных нам народаў — Палякаў і Маскалёў: ці, як іх называюць звычайна — ляхаў і кацапаў. Найбольшую ролю ў гэтым адыгрывала — рэлігія. Маскалі абдарылі нас — праваслаўем, а пасьля Палякі—каталіцызмам. І вось — розьніца рэлігіяў зрабіла — падзел у Беларускім Народзе. Гэты падзел, з аднаго боку выклікаў варожасьць аднэй часткі народу да другое, а з другога боку пхаў народ пад уплывы чужынцаў: пхаў — праваслаўных на Ўсход, а каталікоў — на Захад.

Кожны са штырнікаў у гэтых кірунках стараўся забіць у Беларускім Народзе сьведамасьць сваей нацыянальнай прыналежнасьці, імкнучыся накінуць, прышчапіць і ўкараніць сваё.

З-за даўнейшых часоў рабілася гэта цераз пасярэдніцтва рэлігійных установаў (царквы — касьцёлу), а пазьней цераз школу. З бегам часу сталася так, што Беларускі Народ страціў усякае разуменьне, усякае паняцьце аб нацыянальнасьці наагул. І калі яго пыталі: хто ён? Дык заўсёды адказваў — тутэйшы. Аднак-жа, апошнімі гадамі перад вайною, калі асабліва стала пашырацца школьніцтва, дык пачало праяўляцца разуменьне нацыянальнасьці... Але-ж гэтае разуменьне было такое, што хто — каталік, дык называў сябе Палякам, бо быў — „польскае веры", а праваслаўны называў сябе — рускім, бо быў — „рускай веры". Толькі той, каму здаралася спатыкацца з Маскалямі ці з Палякамі дазнаваўся, што ён не Паляк і не Маскаль, а нехта іншы, асобны!...

У кожным народзе ёсьць асобныя рыскі, якія адмяжоўваюць адзін народ ад другога, ёсьць нацыянальная псыхіка... І вось усё гэта, пад дзеяньнем чужацкіх уплываў, у Беларускім Народзе да нейкай ступені аслабела, але-ж не загінула. А калі тыя Беларусы, якія, пры жыцьцёвай практыцы пераканаліся, што яны не Маскалі і тыя, што таксама пераканаліся, што яны не Палякі, раскапалі магільны курган сваей мінуўшчыны і зразумелі, што яны Беларусы, дык адразу нашлі нацыянальную супольнасьць. А калі так, дык пачалі гарнуцца, арганізавацца: адрадзіўшыся самі, пачалі адраджаць іншых.

Цяжка было на пачатку... Нават тыя самыя, якія распачалі справу ў—адносінах адны да другіх—у сваім пачуцьці пэўна мелі засьцярогі: асобы з усходняю культураю да асобаў з заходняй і наадварот. Толькі розум сваім магутным націскам зглажываў гэныя канты. А з часам вытварыўся тып, з якога выдыхнулася чужое паветра і для яго стала найлепшым усё тое, што — беларускае. Рэлігійныя розьніцы стушаваліся, нацыянальны элемэнт узяў перавагу, і псыхіка прыстасавалася да гэтага. Гэтыя людзі — якіх нажаль яшчэ вельмі мала, фактычна ўжо раскалыхалі Беларуса з яго многавяковага сну... Але, Беларус ужо збудзіўся!... Ён ужо розумам сьцяміў, што трэба рабіць?...

Але-ж ёсьць яшчэ многа такіх, якія думаюць, (ці мо' на'т і ня маюць патрэбы уясьніць іначай сабе), што Беларус — сам-па-сабе — бяз дзядзькі ня можа пражыць!... Праваслаўны ў гэтакім выпадку думае, што Беларусь, толькі тагды Беларусь, калі яна будзе з Расеяй, а каталік гэтакі не разумее Беларусі бяз Польшчы. І нават тагды, калі ён сваім розумам уясьніць сабе, што гэтая тэза — абмылковая, дык і тагды ў яго сэрцы існуе супярэчнае пачуцьцё. Псыхіку гэтакіх тыпаў мы называем — нявольніцкай псыхалёгіяй.

Адгэтуль само сабой разумеецца, што паводле складу сваей псыхікі, гэтакі тып і кіруецца... Але-ж ці карысна гэта? Ці добра гэта? Мушу адзначыць, што гэта вельмі шкодна... І вось чаму!

Калі-б, скажам для прыкладу, усе Беларусы былі праваслаўнымі і насычаны ўсходнім духам ці наадварот, калі-б былі ўсе каталікамі з павевамі польскасьці, дык справа была-б зусім іншаю. Тагды ня было-б барацьбы!... Тагды было-б прызнана, што мы беларускія Палякі ці беларускія Маскалі і кончана... Беларускі Народ у такім выпадку пашоў-бы, пад нож, які зрэзаў-бы яго існаваньне і толькі... Але-ж, калі маем дзьве арыентацыі, дык ад гэтага вытвараецца змаганьне, барацьба, якая кепска адбіваецца на беларускім арганізме, які бязумоўна ўсё-ж такі існуе.

Нейкі Жыд, для якога зразумелай расейшчына, сказаў мне: нашто вам карыстацца неапрацаванаю мовою, калі можна карыстацца даступнаю для ўсіх расейскаю мовою?... І вось, я яму і вытлумачыў, што карыстаючыся расейскаю мовою, мы ня створым цэласьці Народу, бо ёсьць Беларусы — дваякія, дык што як ня мова аб'ядзнае іх? І тагды ён мне прызнаў рацыю.

А яшчэ? Падзел на дваякасьць страшны для нас тым, што мы дзякуючы таму, што пад уплывам двухстаронніх чужацкіх „культураў" вядзём паміж сабою барацьбу — аслабляем саміх сябе, даём магчымасьць і падставы для захопленьня нас іншымі народамі і да панаваньня над намі...

Апошнімі часамі вельмі многа гаворыцца аб сацыяльным вызваленьні. Людзі, пад дзейнікам бядоты і галіты гатовыя выраччыся ўсяго на сьвеце: дай хлеба і канцы ў ваду!... Але-ж справа ў тым, што ніхто ніколі і нідзе нічога і нікому не дае. Кожны, усё тое, што яму трэба, здабывае сам. Шмат хто думае, што направіць нашае жыцьцё, польскія абяцальнікі, а шмат хто думае, што збавяць нас ад нядолі — маскоўскія бальшавікі. Найменшая частка Беларусаў ёсьць такіх, якія вераць толькі сабе. Сам сабе найлепей паможаш!... Разумеецца, што на гэта трэба адпаведных, спрыяючых варункаў. Але-ж ізноў, і варункі гэтыя можа стварыць толькі кожны сам — сабе, ці то асобны чалавек ці ўвесь народ, як зборная адзінка. Мы Беларусы, яшчэ ня маем гэтакай, абсалютна зарганізаванай, моцна спаянай нацыянальнай адзінкі, а ў гэтым толькі і толькі ў гэтым наша няшчасьце, а дзеля гэтага і знаходзімся ў нядолі.

Адзначыўшы тое, што падзел Беларусаў на два лагеры, якія ўзаемна — адзін з другім — змагаюцца, адбіваецца вельмі шкодна, хочацца адзначыць, што цяпер існуе ўжо трэці лагер, які выбраў арыентацыю на сябе самога. Тыя Беларусы, якія ўходзяць у гэты лагер зьяўляюцца Беларусамі ў поўным значэньні гэтага слова і працуюць над тым, каб крысталізаваць і лучыць у адзіны Беларускі Народ, без ніякай чужацкай нявольніцкай псыхалёгіі.

За гэта іх называюць—шавіністымі. Гэтакая назва тасуецца да таго, хто нічога, акрамя свайго роднага не прызнае нічога чужога, але-ж стараецца пабіць усё чужое і на яго месцы устанавіць ды насадзіць сваё. Ня ведаю, як тут лепей зрабіць, да чаго прыхіліцца, але-ж — на жаль ці не — магу сказаць, што ў Беларусаў гэтакага шавінізму яшчэ няма. А гэта можа і дрэнна... Трэба памятаць, што на вострыя шчупаковыя зубы вокунь настаўляе свае калючыя пёры, якія ратуюць яго ад „раскошы" папасьці ў шчупаковы жывот... Разумеецца, што плотка знаходзіцца ў іншым палажэньні толькі дзеля таго, што ня мае вокунёвых калючкаў.

Дык вось і мы таксама знаходзімся ў благім стане, бо мы ня маем чым бараніцца ад тых зубастых шчупакоў, якія нас акружаюць. У гэтым „кругу" можна спаткаць у пярэдніх радох, з аднаго боку Обста з „Dzien. Wil." і з другога — мітрапаліта Дзяніса, ды канчаючы на Умястоўскім і дзеячох з Рускаго Народнаго Объединенія. І што-ж з гэтага вынікае? Вынікае з гэтага тое, што адныя цягнуць Беларуса на Захад, а другія — на Ўсход, але-ж ведама, як і ўсякую рэч, так і Беларусу дрэнна, калі яго рвуць на ўсе бакі. Гэта адчуваецца паміма таго, да якое дзяржавы Беларусь належыць.

Тузаніну з двох бакоў Беларус адчувае тут у Польшчы ад такіх крамнікаў, як „дзеячы" Krajowego Zjednoczenia і Р. Н. О., а там у Савецкім Саюзе, ад Кнорыных ды Баліцкіх.

Як ведама, камуніст Баліцкі будучы камісарам народнай асьветы ў Менску перасьвенчвае Беларусаў на Палякаў, а ў Польшчы РНО, вуснамі сваіх дзеячаў гаворыць: „Здравствуйте, русскіе люди, без различія языка и религіи!" Аб гэтым будзе гутарка на іншым месцы.

Зыркі.

Сяляне! Арганізуйцеся, у арганізацыі — сіла!

Выбарная фільма.

Беларуская вёска за блёкам нац. меншасьцяў.

Паводле вестак атрымліваных з вёсак у Сьвенцянскім выбарным вокругу, сялянскія масы найбольш цікавяцца блёкам нацыянальных меншасьцяў. У прошлыя выбары блёк атрымаў два мандаты, а „Вызваленьне" чатыры. Аднак практыка выказала, што якраз толькі паслы, што прайшлі па сьпіску блёку нац. мен. фактычна баранілі інтарэсы сялянскіх мас, паслы з „Вызваленьня", не выключаючы і Шапеля, вялі баламутную працу на шкоду інтарэсаў Беларускага Народу. У сувязі з гэтым найбольш папулярным у Сьвенцянскім вокрузе будзе сьпісак блёку нацыянальных меншасьцяў.

У Лідакім вокрузе больш-менш такія самыя настроі. Толькі некаторыя воласьці Вялейскага павету, пакуль што, не выяўляюць сваіх настрояў, бо хоць былі там вялікія ўплывы б. Грамады, аднак у сувязі з яе распадам на 5 часьцей і дзеля таго, што тактыка цяперашніх ананімных верхаводаў праравернага кірунку не падабаецца сялянству, асабліва непадабаецца тое, што прававерныя б. грамадаўцы замест аб'яднацца з радыкальнымі беларускімі партыямі, вядуць перагаворы і твораць аб'яднаньне работніцкае з польскімі партыямі.

Найбольш нявыразна трымаецца сялянства ў Навагрудзкім вокрузе. Прававерныя б. грамадаўцы разьвіваюць тут усіленую ціхую агітацыю проці блёку нацыянальных меншасьцяў. Такую самую акцыю, толькі з ведама польскае дыфэнзывы вядзе Міткевіч і Цяўлоўскі, якія выкідываюць грамадаўскія лёзунгі і думаюць такім чынам захапіць частку галасоў б. сымпатыкаў Грамады.

Няведаючы добра дзе канчаецца грамадаўская агітацыя і дзе пачынаецца ўжо дыфэнзыўная работа, асабліва пасьля таго, як выдатны сымпатык Грамады Чатырка пайшоў на палянафільскую угодніцкую работу, сялянства проста здэзыр'ентавана. Болей сьведамыя беларускія сяляне выказываюцца за блёкам нацыянальных меншасьцяў. Сымпаты для блёку найбольшыя ў Стаўпецкім і Баранавіцкім павеце.

Катастрафальны разлом б. Грамады.

Пасьля арышту паслоў і афіцыяльнай ліквідацыі Грамады бышыя яе сябры і сымпатыкі доўгі час не выяўлялі сваіх палітычных кірункаў. Толькі ў апошнія часы, як толькі пачаліся перагаворы аб беларускім аб'яднаньні на выбары і падчас зьезду Т-ва Белар. Школы ў Вільні, які адбыўся 28-га сьнежня 27 г. выявіліся палітычныя нахілы б. грамадаўцаў. На колькі рожнароднага элемэнту зьмяшчала ў сабе Грамада сьведчыць яе апошні развал. Група б. грамадаўцаў развалілася аж на 5 частак. Найбольшая па ліку частка рэпрэзэнтаваная найбяднейшым сялянствам на чале з гр. Сабалеўскім выказалася за беларускае аб'яднаньне і далучылася да Блёку Нацыянальных Меншасьцяў. Другая частка прававерная з невялікім лікам мястовых работнікаў на чале з гр. Савіцкім і калегіяй пастанавілі аб'яднацца з польскай партыяй сацыялістычнай (П.П.С. лявіца) і з польскімі незалежнымі сацыялістымі і ісьці на выбары асобным работніцкім сьпіскам. Трэцяя частка на чале са сьвяшч. Каўшом, які выпушчаны з вастрогу пад залог, супольна з вядомым праваслаўным банкрутам архімандрытам Філіпам Марозавым і мітрапалітам Дзянісам творыць асобны праваслаўны сьпісак кандыдатаў, які мае падтрымліваць цяперашні польскі ўрад. Чацьвёртая група б. грамадаўцаў падпарадкавалася „беларускаму кадэту" б. сэнатару Уласаву і мае выставіць свой асобны сьпісак кандыдатаў. Пятая частка б. грамадаўцаў пайшла за кулацкім кірункам Я. Станкевіча, які таксама мае выставіць свой спадарскі сьпісак кандыдатаў. Апрача гэтых пяці выразных груп некаторыя сябры б. грамады прылучыліся да Паўлюкевіча,—Умястоўскага і Міткевіча, ёсьць ведама, за „прыличное вознагражденіе".

Так катастрафальны падзел грамадаўскага кірунку бязумоўна сьведчыць толькі аб тым, што Ваявудзкага рука вельмі ўдала расправілася з часткаю беларускага руху.

Маніфэст пэпээсаў.

Польскія сацыялісты выдалі ўжо свой маніфэст у якім так раздарыліся, што паміма тэй аўтаноміі, якую яны абяцаюць наагул для „крэсаў усходніх", заахвяравалі выдзяліць Віленшчыну нават асобна. Гэта так сказаць у галіне аўтаноміі!... Ну, а ў галіне сацыяльнай, дык проста такі даюць — залатыя горы! І сумленьне грэшнікаў ня мучыць! Ці-ж не яны разам з іншымі партыямі, не супроць пратэстаў прадстаўнікоў нацыянальных меншасьцяў, праводзілі ў Сойме законы, якія цяпер даюцца нам дазнаць як горкая рэдзька, якія Беларусам, ды іншым меншасьцям бокам вылазяць!...

Безпартыйнасьць, як маска.

Польская партыя „Працы", Зьвёнзак Направы Рэчыпаспалітай і Зьвёнзак землеробаў, стварылі блёк і адчуваючы, што яны пад уласнымі назовамі, ня будуць мець абсалютна ніякага пасьпеху пастанавілі замаскавацца безпартыйнасьцю.

Гэта тыя партыі, якія трымаюцца аўтарытэтам марш. Пілсудскага, якія існуюць дзякуючы таму, што ўрад іх утрымлівае. Гэтак пісаў некалі аб іх (зусім трафна) польскі „Работнік".

Русскій сумбур.

У выбарах 1922 году Расейцы ўходзілі ў агульны блёк нацыянальных меншасьцяў. Цяпер іх да блёку не прынялі за тое, што, як пісаў адзін селянін, яны не прызнаюць Беларусі...

У такім выпадку Расейцы выступілі асобна і пачалі разводзіць дэмагогію. Але-ж адразу загалёпаваліся!... Глядзеце, якія рэзалюцыі шмаруюць яны ў сваім „Утры": „Мы русские люди без различия языка, вѣроисповѣданія и политическихъ возрѣній...

Тут ужо дык зусім бачым, што „господа русскіе" страцілі ўсякую лёгіку: бо, што, як не мова зьяўляецца найгалаўнейшай адзнакай нацыянальнай розьніцы? Якія-ж гэта „русскіе люді без разлічыя языка"? Зразумець гэта, дык трэба аб'есьціся „белены" таксама, як зрабілі гэта дзеячы з РНО. Дык ня дзіва, што прысутныя Беларусы праводзілі з вялейскага веча дзеячоў РНО энэргічнымі пратэстамі.

Пустыя гукі.

Паводле вестак як „Кур'ера Віленскага" так і не „Беларускага Дня", партыя польскага „Вызваленьня" злучылася з „Краёвым Зьедночэньнем". Але-ж „Вызваленьне" выпусьціла адозву асобна. Дык як-жа разумець гэта? Зусім проста. Нейкі Рачкевіч прыстаў у кампанію да Абрамовіча — Умястоўскага а „Нерачкевіч" „працуе" на ўласную руку.

А больш, як дзьве асобы „вызваленцаў" на Беларускіх землях няма. Удалося ім у 1922 годзе заманіць абяцанкамі Беларусаў, але-ж ведама, што „няпраўдаю можна сьвет прайсьці ды нельга назад вярнуцца". Так і сталася з „Вызваленьнем". Тагды паверылі, дык і дасталі асаднікаў. Але-ж цяпер — дудкі!...

Куток рытмаў.

* * *

Воля й жыцьцё,—жыцьцё і воля,
Ясныя далі, зоры—агні,
Клёкат арлінага лёту—прывольля
І лятуценьні пра сьветлыя дні!

Кленчу прад вамі я, бедны нявольнік,
Клічу сьвятую свабоду-любоў—
На нівы-узгоркі, у вёскі, у хвойнік,
Дзе схаваны сьлёзы і кроў.

Усюды курганы, астрогі-магілы,
Вёскі жабрацкае смутак і чад...
Гіне, як даўней, твой розум і сілы,
Бедны, гаротны мой брат!

О, калі-б можна хоць плакаць у горы!
Выліць цярпеньня у песьні свабодна,
Пець сваю зямлю салодка, любоўна,
Песьняй тужлівай пакорна...

Як-бы балюча мы клікалі волю,
Сонца гарачае, зоры й агні;
Як-бы кляймілі ганьбою няволю,
І гэтыя чорныя дні!...

Плат. Крэнь.

ЖАР-КВЕТКА.

Бяда—бядой. Туга—тугою.
Лятункі—мары. Снамі—сны.
Жывем надзеяй, думкай тою, —
Калі жывем, дык моцны—мы.

Калі жывем, дык моцны мы,
Ня скрушаць буры з віхурою...
Надыдзе час для нас—вясны
З праменна-сонечнай пароню.

А тою сонечнай пароню
Бяду паб'ем, разгонім сны
І створым казкай залатою
Сваё жыцьцё, бо—моцны мы.

Сваё жыцьцё,—бо моцны мы,—
Прыгожым зробім, кветкай тою,
Якую зьявіць яў вясны
Праменна-сонечнай пароню.

Скарга.

З жыцьця Польшчы.

Вітас і Бойка.

У рэзультаце падзелу польскае партыі „Пяст", сэнатар Бойка аддаляўся ад Вітаса і прыстаў да Пілсудчыкаў. У сувязі з гэтым, у сваёй газэце Вітас напісаў Бойцы наступнае: „Хутка едзеш пане сэнатар, але запамінаеш, што едзеш не на ўласным возе". Вось дык крылатае словачка! Бо-ж і праўда: з чужога возу і на пайдарозе пойдзеш вон, калі гаспадар пажадае!.. Гэта і нашым заёмным і прыватным паляпафілам — пачынаючы ад „Беларускага Слова" цераз „Народ", „Покліч" ды аж да „Думкі Працы" разумець трэба.

Гэта, дык добра...

Польская газэта „Глос Правды" піша, што польскае эміграцыйнае (перасяленчае) Бюро, для каланізацыйных мэтаў здабыло паўтара мільёна гэктараў зямлі ў рэспубліцы Пэру. Выехала туды ўжо камісія, якая на месцы абгледзіць зямлю, а тагды — гайда каляністы за мора!... Можа адхіліць гэта іх ад каляніізацыі нашых зямель.

Дэмакратычныя „красачкі".

Той-жа „Глос Правды" піша, што ў сувязі з выбарамі да мястовае рады ў Раве-Мазавецкай, старшыня выбарчага Камітэту паклікаў да сябе ўсіх кандыдатаў з жыдоўскага сьпіску № 3 і зрабіў ім экзамен. У рэзультаце гэтага, сьпісак быў скасаваны, бо, быццам кандыдаты тыя — былі зусім не пісьменныя.

На колькі нам ведама, дык Жыды ўсе пісьменныя (ня пісьменныя Жыды—рэдка сустракаюцца), дык як-жа гэта так сталася ў Раве-Мазавецкай? Цяжка зразумець гэтую сытуацыю!... Аднак-жа гэты факт, якорава сьведчыць, што нацыянальныя меншасьці ў Польшчы, аднолькава палітычныя правоў адстаўлены на задні плян... Бо-ж старшыня Равы-Мазавецкае (выбарнае камісіі Палякоў не экзаменаваў!...

Міністар Квяткоўскі аб дарагоўлі.

Міністар Прамысловасьці і Гандлю п. Квяткоўскі меў канфэрэнцыю 4 г. студзеня з газэтнымі карэспандэнтамі, з якімі падзяліўся дадзенымі адносна дарагоўлі тавараў і прадуктаў у Польшчы.

У гэтай прамове з усяго іншага можна адзначыць толькі адно. А іменна? Той спосаб, якім пан Міністар думае змагацца з дарагоўляю.

Уся адумысная гэтая тэхніка будзе выяўляцца ў падаваньні 2 разы на месяц сабраных міністэрствам вестак аб цане на трынаццаць галаўнейшых, першай патрэбы рэчаў, у розных мясцовасьцях Польшчы. Гэта дзеля таго, каб напрыклад той хто купляе што-колечы ў Вільні маючы вестку аб тым, што цана на тую самую рэч значна ніжэйшая ў Гдыні зрабіў сам ад сябе націск на крамніка аб паніжэньні цаны... Далей гэтага, як відзім барацьба з дарагоўляю пакуль-што не ідзе!..

Запаветы „Słowa".

Яшчэ далёка да выбараў, яшчэ ніхто ня можа сказаць, якія будуць іх вынікі, а абшарніцкае „Słowo" ўжо ведае, што будзе ў новым Сойме. У № 3 тая газэта на заканчэньне артыкулу „Прадвыбарчая сытуацыя" піша: „Трэба напярад ведаць, што ў новым Сойме кансэрватары (старонькі дасюлешняга ладу — праціўнікі ўсялякіх рэформаў) адыграюць значную ролю. Тым больш, што ў новым Сойме ня „ліцба", а „якасьць" будзе мець значэньне. Бо-ж урады ня зьменяцца з-за выбараў 4 сакавіка. Атрымаюць голас новыя паслы, але-ж іх ліцбавыя адносіны будуць менш значыць як талент адзінак".

Гэтак гавораць польскія абшарнікі, веручы, што і надалей будуць панаваць яны над працоўнымі гушчамі. Відаць, маюць нейкую пэўнасьць!...

Што дзеецца ў сьвеце?

Фашызм у італьянскай школе.

Італьянскі міністар асьветы зьвярнуўся да ўсіх інспэктараў з цыркулярам, у якім паказвае, што задачаю школы зьяўляецца ня толькі даваць дзецям асьвету, але — што яшчэ важней — вырабіць з іх сьвядомых, дастойных фашыстаўскіх грамадзянаў. Школа і фашызм — заяўляе міністар, — павінны быць злютаваны як можна цясьней. Школьным вучыцялём, апрача чыста пэдагогічных задачаў, умяняецца так-жа ў абавязак камандаваньне батальёнамі фашыстаўскае моладзі.

Стычка беззработных у Палестыне.

У вадной з самых вялікіх жыдоўскіх калёніяў і асяродку культуры, у Пэтахцікве, — здарылася крывавая стычка жыдоўскіх беззработных з паліцыяю. Беззработныя катэгарычна дамагаліся, каб на апэльсінавых плянтацыях усе работы аддаваліся ім, а не арабскім работнікам. У выніку гэтага 6 жыдоўскіх беззработных паранена цяжка, 8 лёгка, 17 арыштавана.

Палестынскія ўстановы стараюцца зьмягчыць вострыя адносіны паміж арабскімі і жыдоўскімі работнікамі. Як відзім, дык нават у Палестыне, і то ня лёгка жывецца работнікам... Змагаюцца за хлеб самі з сабою.

Рашаючы год.

Рыжская газэта „Сегодня" піша, што ў перадавіцы, пасьвечанай палітычнаму агляду за мінулы год, „Таймс" выводзіць, што ў гэтым 1928 годзе павінны адбыцца выбары прадстаўнікоў да парляманту (сойм і сэнат) у Злучаных Штатах, Францыі і Нямеччыне каторые будуць мець надзвычай важнае значэньне, бо такі ці іншы вынік выбараў можа паўплываць за сабою сур'ёзныя вынікі для ўсяго сьвету. Асабліва гэта датычыць Францыі і Нямеччыны, дзе ўсё пастаўлена на карту. У-ва Францыі перамога правага ці левага крыла павінна аканчальна вырашыць лёс Лёкарно. У Нямеччыне выбары павінны рашыць пытаньне аб захаваньні рэспублікі ці адбудове манархіі Гогенцолернаў. Прэзыдэнскія выбары ў Злучаных Штатах павінны азначыць уперад на 4 гады замежную палітыку гэнае вялікае рэспублікі, якая дарэмна ўхіляецца да гэтага часу ад празначанай ёй кіраўнічай ролі ў вырашэньні ўсясьветных праблемаў.

Гэта, аднак-жа, замоўчвае аб маючых адбыцца выбарах і ў Англіі, вынік якіх можа мець вялікае значэньне для многіх, пытаньняў, як ангельская унутраньняй, так і агульна-сусьветнай палітыкі.

РОЗНЫЯ ВЕСТКІ.

— Па вестках з Мадрыда паліцыя ў гішпанска-афрыканскіх калёніях арыштавала 30 даяцкоў у веку 15—17 гадоў. Гэныя даяцкі пад упливам бачаных імі кіно-фільмаў зарганізавалі банду грабежнікаў з мэтаю рабаваньня адзіночных фальваркаў і падарожнікаў.

У Японіі каля Ногано ў гарыстай мясцовасьці засыпана сьнегам 24 студэнты, якія адбывалі ў горах свае практычныя доследы.

— У Стакгольме ў выніку канфлікту за падвышэньне заработкаў, прадпрыемцы звольнілі ад працы 17,000 работнікаў у цэлюлёзнай прамысловасьці і 4000 на рудніках.

— Ноччу пад Новы Год у ваенным лагеры каля Альдэршота (Англія) узьнікнуў бунт жаўнераў, якія прабавалі звольніць свайго таварыша, арыштаванага паліцыяю. Падасьпеўшая паліцыя загнала жаўнераў у казарму, жаўнеры зрабілі разбурэньне казармаў. Начата сьледзтва.

— У сувязі з угодкамі ўзяцьця камуністамі Рыгі, на вуліцах апошняе былі расклеяны камуністычныя адозвы і вывешаны чырвоныя сьцягі. Рыжская паліцыя арыштавала 15 камуністых.

НАВІНЫ.

— Зацьверджаньне канфіскаты. Камісар ураду на м. Вільню паведамляе, што карны аддзел акружнага суду зацьвердзіў канфіскату „Сялянскае Нівы" № 92. А калі так, дык знача будзе судовая расправа!...

— „Думка Працы". Газэта „Права Працы" ціха і спакойна, без усякай прычыны, сканала. Цяпер маем газэту „Думку Працы". Вышаў ужо першы нумар, які ўвесь перавіты прозьвішчамі Ярэміча ды Рагулі. Дакуль-ж у знакі „Працы" гэтыя людзі!...

— Справа Беларускага Народнага Тэатру. Як ужо падавалася ў „Сял. Ніве", з прычыны нявыдачы ўладамі дазволу на спэктаклі Бел. Нар. Тэатру Бел. Інст. Гасп. і Культ., тэатр быў прымушаны спыніць сваю аб'ездную працу і вярнуцца ў Вільню.

Не зьгаджаючыся з тым, што староста ня выдала дазволу на спэктакль, Цэнтральны Урад Інстытуту падаў жалабу да ваяводы з просьбай аб адкліканьні адмоўнай пастановы старосты і аб выдачы дазволу на беларускія спэктаклі. Пакуль гэтая справа ня вырашыцца прыхільна тэатр будзе бязьдзейны. Магчыма, што ўлады на час выбараў сумысьле справу працягнуць, каб такім чынам не даць магчымасьці вёсцы бачыць сваю родную сцэну, якая нясе з сабою нацыянальнае ўсьведамленьне і разсейвае беларускую культуру.

— Літоўскі зьезд. 29 м. сьнежня літоўскі выбарны камітэт у Вільні склікаў зьезд, на які ад імя Беларускага Цэнтральнага Аб'яднанага Выбарнага Камітэту прывіталі літоўскіх выбаршчыкаў б. паслы Ярэміч і Сабалеўскі. Прысутныя на зьездзе Літоўцы прынялі прывітаньні гучнымі воплескамі.

— Робіцца судовая справа. Была пасла Ярэміча даправаў сьледчы ў характары абвінавачанага за дэманстрацыю, якая адбылася два гады таму назад у сувязі з асуджэньнем на два гады крэпасьці вядомага беларускага дзеяча кс. Гадлеўскага, які цяпер адбывае кару ў макатоўскім катаржным вастрозе. Як відзім, дык п. Ярэмічу, за ўдзел у тэй маніфэстацыі, робяць судовую справу.

Гаспадарскі аддзел.

Фабрычная вуза.

Кожны рупны пчаляр стараецца ў свабодную зімовую пару прыгатаваць сабе пару вульлёў ды запас рамак. Гэта вельмі добра. Нажаль, у нашых маленькіх вясковых пчальніках не зьвяртаецца ўвагі на адну надта важную зімовую работу: на прыдбаньня **фабрычнай вузы**, якая цяпер пашырана сярод пчаляроў усяго сьвету, і можна сказаць, што няма ні аднаго культурнага пчальніка, дзе-б яна ня ўжывалася.

Фабрычная вуза — гэта аркуш тонкага воску, на каторым з аднаго і з другога боку павыціскаваны ямачкі, па форме і вялічні такія самыя, як дно чарачак у пчалінай вашчыне. — Першую форму для выцісканьня вузы выдумаў нямецкі пчаляр Іоган Мэрынг, памёршы ў 1878 г. у Фраякентал.

Зьвярнуўшы ўвагу, што паводле апошніх дасьледаў вучоных пчаляроў, для вырабу 1 кілаграма воску пчала мусіць зьесці 10 кіл. мёду і блізка $1/2$ кіл. пяркі ці інакш „хлеба", мы зразумеем, якой падмогай у пчалярскай гаспадарцы зьяўляецца фабрычная вуза, каторая дае пчолам гатовую аснову, а яны дарабляюць толькі чарачкі, выцягваючы ўгору іх пачаткі. Гэтую працу пры нязгорным пажытку ў полі пчолы вядуць вельмі хутка. Пры спрыяючых абставінах ужо на другі трэці дзень пасьля таго, як дамо пчолам рамку з фабрычнай вузай — матка пачынае ў ёй чэрвіць, што павінна вельмі цешыць кожнага пчаляра, бо гэтая вашчына мае выключна пчаліныя чаркі, у той час, як натуральная мае шмат чарачак трутнёвых, у каторых гадуюцца цэлыя грамады трутняў, з'ядаючых масу мёду. Ня меншую карысьць прыносіць фабрычная вуза і падчас мёдазбору. Аднак, дзеля таго, што работа пры выканчваньні фабр. вузы ідзе вельмі хутка, практычныя пчаляры ня раяць даваць яе падчас галоўнага мёдазбору, бо тады пчолы, сьпяшаючы ня прыкленіваюць яе акуратна да боку рамкі і, часта або штучная рамка абрываецца, або цяжар мёду выцягвае да долу чарачкі, каторыя робіцца ні то пчаліныя, ні то трутнёвыя, а ў такія ненармальна-разцягнутыя матка ня будзе чэрвіць. — Найлепей даваць фабр. вузу або ў траўні, як цьвітуць сады, або ў чэрвені. У тую пару пчолы выканчваюць фабр. вузу памалу, матка зараз-жа яе зачэрвіць і яна нічым не будзе розьніцца ад вашчыны натуральнай.

Пры ўжываньні фабр. вузы разьвіцьцё маладых раёў ідзе вельмі хутка; апроч таго дастатак сьвежай вашчыны дае магчымасьць кожны год мяняць $1/3$ часьць гнязда, дзеля чаго ўся цёмная вашчына вырэзваецца і маладое пакаленьне пчол не памяншаецца — (не драбнее).

Дзеля ўсяго вышэй пералічанага, ужываньне фабрычнай вузы вельмі пашыраецца, а выраб і продажа яе зрабілася гандлем, у каторым ідзе найбольш аб матэр'яльную карысьць, дзеля чаго часта спатыкаюцца вырабы фальшаваныя.

Часта да воску пчалінага пры вырабе вузы падмешваюць нейкую часьць воску зямкога, прадукту шмат танейшага. Хаця невялікая прымешкі гэтага воску пазнаць нямагчыма, пчолы аднак яе пазнаюць адразу і дарабляць такой вузы ня хочуць, а калі пасьля даўжэйшага часу і прыймуць, то карысьць з яе будзе невялікая, бо такая вуза лішне мяккая, хвалдуецца, чарачкі расьцягіваюцца і робіцца лішне вялікімі. Дзеля таго вузу трэба купляць у добра знаных, паважных фірмах, або найлепш даваць для перапрацоўкі свой уласны, чысты воск.

Воск для перапрацоўкі прыймаюць, паміж іншымі: „Пасічніча Спілька" (Украінская Пчалярная Супалка ў Львові), Пчаляр К. Шалькевіч — у Кальвары пад Вільняй і „Пчалярскае Т-ва" (пры „Kółkach Rolniczych") у Вільні.

Усюды за перапрацоўку бяруць $1/3$ часьць прысланага воску.

Робяць на размер рамкі Дадан-Блята, або Левіцкага — па жаданьню заказчыка. На 1 кг. вузы да рамак Дадана ідзе 18—20 плястраў, а да рамак Левіцкага 24—25.

У продажы 1 кг. фабр. вузы каштуе—9 зл.

Воск для перапрацоўкі павінен быць непрыпалены, без ніякіх прымешак, зусім чысты. Каб воск аканчальна ачысьціць добра рабіць так: перапоплены і застыўшы паламаць іззою на кускі, укінуць у сагань, наліўшы на дно крыху вады, растапіць, а тады, даўшы яму з гадзіну часу пастаяць, зьняць зьверху ўсенькі бруд дачыста і разліваць асьцярожна апалонікам у невялікія пасудзіны. Каб воск ня прыстаў да пасудзіны, трэба яе змачыць салёнай вадой.

Шчыра радзім усім нашым паважаным пчалярам сабраць, які толькі ёсьць воск, ачысьціць і пасьпяшыць перарабіць на фабрычную вузу.

Тое, што сягодня страціце на перасылку воску, вернецца Вам у многа разоў мёдам і збольшанай сілай Вашых раёў.

Да ведама карэспандэнтаў.

З прычыны невялікага фармату „Сял. Нівы", які быў да Новага Году, вельмі шмат карэспандэнцыяў прысланых у „С. Н." ня было зьмешчана.

У сувязі з павялічэньнем фармату „Сялянскае Нівы" будзем магчы даваць больш месца для „Вестак з Краю", а затым ветліва просім сваіх карэспандэнтаў пісаць у „С. Н." аб жыцьці нашай вёскі, аб крыўдах і надужыцьцях.

З прычыны наступаючых выбараў просім таксама пісаць аб настроях вёскі, аб партыях, якія вядуць агітацыйную і арганізацыйную працу, аб тым, як іх спатыкаюць сяляне, а таксама якія выбарныя камітэты і партыі маюць сярод працоўнага сялянства найбольш пасьлех.

Рэдакцыя „Сял. Нівы".

Арганізацыі Беларускага Цэнтральнага Аб'яднанага Выбарнага Камітэту.

Беларускія Акруговыя Аб'яднаныя Выбарныя Камітэты ўжо арганізаваны ў наступных вокругах:

I. Сьвенцянскім вокрузе,

абыймаючым паветы: Сьвенцянскі, Браслаўскі, Пастаўскі і Дзісьненскі. Адрэс Камітэту: **м. Сьвянцяны, Віленская вуліца, готэль Чарнобродкі**, Беларускі Аб'яднаны Выбарны Камітэт.

II. Лідзкім вокрузе,

абымаючым паветы: Лідзкі, Ашмянскі, Валожынскі, Маладэчанскі і Вілейскі. Адрэс: **Ліда, Сувальская 12 кв. 5**, Беларускі Аб'яднаны Выбарны Камітэт.

III. Навагрудзкім вокрузе,

абымаючым паветы: Навагрудзкі, Баранавіцкі, Стаўпецкі, Нясьвіскі і Слонімскі. Адрэс: **Навагрудак, Вялікі Рынак 37**, Бел. Аб'яднаны Выбарны Камітэт.

IV. Беластоцкім вокрузе,

абымаючым паветы: Беластоцкі (і м. Беласток), Ваўкавыскі і Сакольскі. Адрэс: **м. Ваўкавыск, Шырокая вул. № 115**, Бел. Аб'яднаны Выбарны Камітэт.

V. Гарадзенскім вокрузе,

абымаючым паветы: Гарадзенскі, Аўгустоўскі і Сэйненскі. Адрэс: **Горадня, Брыгідзкая 22**, Беларускі Аб'яднаны Выбарны Камітэт.

VI. Берасьцейскім вокрузе,

абыймаючым паветы: Пружанскі, Косаўскі і інш. Адрэс: **м. Брэсьць-Картуская, Рынкава-Татарскі зав. № 4**, Беларускі Аб'яднаны Выбарны Камітэт.

Усе выбаршчыкі па ўсялякія інфармацыі ў справе выбараў і па другі молуць звярачацца у свой Акружны Камітэт або ў **Беларускі Цэнтральны Аб'яднаны Выбарны Камітэт, Вільня, Вострабрамская 8 кв. 1.**

СЯЛЯНЕ! Прысылайце падпіску, падахвочвайце другіх прысылаць грошы і пашырайце „Сялянскую Ніву"!

ВЕСТКІ З КРАЮ.

Пацеха бацьком.

(Ланьская вол. Нясьвіскага пав.).

У Ланьскай валасьці падавалі дэкларацыі яшчэ ў 1925 годзе. Падавалі дэкларацыі п. Школьнаму Інспэктару ў Нясьвіжы. У некаторых вёсках падана 60 дэкларацыяў, а школы ніводнае не адчынілі. А вышла гэта вось чаму. Школьны Інспэктар, якім у Нясьвіжы жанчына, дык, значыць, Інспэктарка зрабіла вельмі акуратна. У вызначаны дзень кожны бацька мусіў ісьці ў Клецак на дапрос гэнае Інспэктаркі. На дапросе яна выклікала кожнага дэкляранта па аднаму і там пыталася, якой хоча школы, польскай ці беларускай? Сьмялейшыя бацькі, ведама, казалі беларускай, а каторыя трохі пужлівыя, казалі, хай будзе і беларуская і польская, бо не памешае калі дзіцянё будзе ўмець чытаць і пісаць па-польскаму. Ведама, пані Інспэктарка, запісывала, што хоча польскае школы і гэтакім чынам перарабіла на сваё.

Але, пытаньне. — На вошта гэты дапрос, калі былі пададзены дэкларацыі?

У выніку ўсяго гэтага, цяпер у Ланьскай валасьці ёсьць сяміаддзяловая пачаткавая школа, у каторай увялі беларускую і нямецкую мовы, як замежныя, з выкладаньнем раз на тыдзень. Толькі вось, нямецкая мова, дык прымусовы і абавязкавы прадмет, а беларуская—давольны. І гэта ў такой школе, дзе амаль ня ўсе вучні беларусы.

Праўда, гожая пацеха бацьком... каб не падавалі болей дэкларацыяў.

Зорка.

Выбары солтыса.

На 7 сьнежня м. г. войт, асаднік — абвясьціў „у мысьль артыкулаў" выбары солтыса першае Залескае грамады.

Хоць у гэтай грамадзе яшчэ ў кастрычніку м. г. быў выбраны солтысам Андрэй Кухта, які 5 гадоў праслужыў солтысам суседзям-сялянам, але сяляне пашлі на гэныя выбары, бо... ведама, чулі „артыкулы". Сабраліся, чакаюць... прыежджае войт і пачаліся выбары... і ізноў пацьвярдзілі Андрэя Кухту солтысам, а заступнікам І. Кухту. Войт неяк зачырванеўся, устаў з лавы і прагаварыў. „Гэтых Кухтаў нельга выбіраць, бо належаць да гуртаваньняў, стараста павятовы іх не зацьвердзіць, зразумейце гэта"!

Тутака сяляне і зразумелі ў чым справа і пастанавілі аканчальна, каб солтысам быў А. Кухта. „Не зацьвердзім" сказаў воўт і ад'ехаў.

Вось, браты. Адміністрацыя загадывае выбары солтыса, а на выбарах што-ж выходзіць? Прымус! Выбірайце таго, хто ей падабаецца а не таго, каго ўважаюць сяляне. Вось дык дэмакратычныя парадкі! Янка Закінуты

Нашы „Вашых" б'юць.

(Валасьць Скідэль, Гарадзенскага пав.).

20 сьнежня, зайшоў я прыпадкам у валасьць. Бачу адбываецца паседжаньне валасной Рады. Мяне зацікавіла: як вырашаюць нашы балючыя справы, нашыя даверaныя людзі, з якіх у большай часьці складаецца новая Рада валасьці. Стаю і ўслухоўваюся. Выходзіць нейкі панок (я яго бачыў, ці то ў дэфэнзыве, ці то ў іншай якой „панскай" установе, што карае сялян за іх сьведамасьць) і гаворыць: „Я прыехаў да вас, каб памагчы вам выбраць абвадовы камітэт, які кіраваў-бы перадвыбарчай работай і прачытаю вам некалькі законаў, датычачых гэтага, а пакуль, нацэ паперу, паўзірайцеся, як падзяліў пан стараста свой павет на выбарныя абводы. І ўзапраўды-ж падзяліў!!! Спэцыяльна выбраў некалькі вёсак (мусіць добра нюхаючы апарат мае) слаба ўсьвядомленых палітычна і выдзяліў іх у адзін абвод з цэнтрам у в. Карашэва (3 вярсты ад Скідля); а рэшту апошнія вёскі, самыя большыя, больш усьвядомленыя палітычна, у адзін аграмадны абвод.

Пасьля гэты панок стаў чытаць законы. Браткі, я чуў нават у двары, як рэзалі сечку паравіком і то яна ня так скора сыпалася, як словы гэтага пана. Толькі чуваць было, загалоўкі, то кадэкс царскі, то аўстрыяцкі і, дай Божа, каб не памыліўся, як мне здавалася нават Фараона эгіпецкага. Ну і што-ж было вынікам? Я хоць трохі ўмею чытаць па польску: разьбяру дзе пастарунак, дзе дэфэнзыва, умею нават польскімі літарамі напісаць сваё прозьвішча, і то нічога не зразумеў у тым, што чытаў панок. Што-ж казаць аб радных з якіх некаторыя нават і гэтага ня ведаюць, а тут яшчэ войт высыпаў з гары загатоўленыя кандыдатуры—радныя толькі і здолелі, папрасіць 15 мінут адпачынку. Ня здолелі яны намеціць і пары сваіх кандыдатаў, як ужо перарыў аб'яўлены скончаным і паседжаньне зноў пачалося. Адбыліся выбары і ў выніку аказаліся выбранымі Камітэты на абодва абводы. Усклад аднаго з іх папаў і Міхась Касьцевіч, якому наша грамадзянства даручыла працу, каб ён выявіў сябе такім-жа гарачым прыхільнікам працоўнага народу на дзеле, як ён любіць выяўляць гэта ў сваей паэтыцкай працы. У галоўным-жа абводзе выбары аказаліся некарысьнымі для народу.

Пасьля гэтага, той прыездны панок пачаў казаць прамову. Казаў, што нашы радныя дарасьлі да палітычнага зразуменьня, але вось гаспадарча, дык нічога ня робяць. Нідзе дарогі не напраўлены, на вуліцах па вёсках балота, на дварох таксама, што перад тым, як працаваць дзе пачаць, яны павінны-б у сваіх вёсках направіць жыцьцё селяніна і многае, многае такое, што ў сучасных абставінах зрабіць немагчыма.

На гэта радныя адказалі: што $^3/_4$ ўсяго сялянства нашай валасьці маламаможнае, што многа жывуць у зямлянках, у якія, калі вымасьціць панадворак, будзе зьлятаць вада і зробіць там балота, што лепш, хай будзе балота на двары, чымся ў зямлянцы, што лесу на адбудову купіць нельга: бо плаціць 40 і больш злотых за фэсмэтр ці то ў панскім, ці то ў дзяржаўным лесе, немагчыма; што зімою, калі яшчэ ёсьць у селяніна хлеб, то няма як правіць дарогі, а вясной у селяніна няма хлеба і ён павінен ехаць, ці ісьці зарабіць, каб пракарміцца і што ў канцы, калі жыцьцё селяніна палепшае, дык ён сам будзе старацца каб у яго на падворку, на вуліцы і на дарозе было добра прайсьці і праехаць. На гэта панок толькі сумеў сказаць, што ён ня прыказвае, а толькі зьвяртае ўвагу на тое, што трэба зрабіць. Але добры атрымаў адказ некага з публікі „Зробім гэта і бяз вашай указкі, калі прыдуць лепшыя часы для сяляніна, калі не назначаныя паны, а сам селянін будзе разважаць аб сваім лёсе".

А нашы радныя за зімовую пару павінны добра падрыхтаваць народ да галасаваньня, каб народ аддаў галасы за сваіх выдатнейшых сялян-работнікаў, якія косьць ад косьці, кроў ад крыві, родныя Беларускаму народу і духам аднолькавыя з імі.

„Залом".

Гып лёкая.

(Перхавічы Моўчадзкае вол. Бар. пав.).

У сувязі з тым, што нашая вёска яшчэ вельмі цёмная, кожны поўінтэлігент можа ў ёй адыгрываць ролю амаль што ні прарока. Але вельмі часта гэтыя пракорі спаўняюць ролю лёкая. У нашай вёсцы ёсьць нешта падобнае. Ёсьць тут такі „інтэлігент", кажуць, што ён чуць ня скончыў духоўную сэмінарыю, але замест служыць свайму народу, служа чужацкім наймітам, якім дзьверы адчынены ў урадовай установе, што займаецца палітычнай апекай над беларускім рухам.

Вось гэты служака выяўляе актыўнасьць у беларускім руху. Быў ён і сымпатыкам грамады, як пажычаў грошы ў Беларускім банку, падмазываўся і пад арганізацыі Беларускага Інстытуту, а цяпер проста служа ў Цялоўскага.

Кожнаму ведама, як нікчэмную ўслугу робіць беларускаму руху гэтая асоба. Але гэтаму няма чаго дзівіцца, толькі трэба дзівіцца, чаму гэта наш „інтэлігент" памагае Цялоўскаму ў юдашоўскай рабоце.

Ганьба вам „інтэлігенты", ганьба вам Дэшкоўскі! Перхавіцкі.

НАШАЯ ПОШТА.

Прышыцкаму І. Газэту пасылаем Вам ад 1 сьнежня м. г. Зьвярніцеся на пошту.

Крэню. Карэспандэнцыі пастараемся зьмясьціць.

Беганскаму. На прысланыя адрасы газэту пасылаем.

Сайчыку А., Зубанаву Л., Лоўчаму М., Каваленку С., Каўцюху М., Шіліпаву М., Бандарэнку Б., Калпаку М., — Газэту пасылаем.

Дасталі ад:

Шэйбака Ів., Іванцэвіча Ант. — па 2 злоты.

„Зямельная рэформа".

(З Баранавіцкага павету).

Кожнаму ведама, што нашы сялянскія гаспадаркі знаходзяцца ў сучасны мамэнт у такім стане, што правідловая апрацоўка зямлі зьяўляецца амаль-што немагчымай. Прыблізна 85 проц. сялян маюць ад ½ да 4 гэкт. зямлі, якая паміма сваей дрэннай ці ў лепшым выпадку, сярэдняй якасьці, — параскідана ў розных мяйсцох вузенькімі палосачкамі, цягнучыся, па большай часьці, на 4–5 кілёмэтраў ад вёскі. Зразумела, што па прычыне малазямельля і хаотычнага гаспадараваньня на нявыгадных цераспалосных гаспадарках, беларускія сяляне-земляробы дайшлі да страшэннага матар'яльнага заняпаду, каторы ўемна адбіваецца на эканамічным жыцьці ўсяго грамадзянства і — часткава зьяўляецца прычынай культурнага застою беларускага грамадзянства. Аднак польскі ўрад замест таго, каб правесьці запраўдную зямельную рэформу шляхам адабраньня ад абшарнікаў вялізарных абшараў зямлі (на кожныя 1-2 вёскі ў павеце прыходзіцца прыблізна 1 двор) і надзяленьня ёю беззямельных і малазямельных сялян абмяжаваўся тым, што выдаў закон аб камасацыі (пераход на хутары). Цяпер у двох—трох мяйсцох павету праводзіцца нешта падобнае да камасацыі, якая прынясе карысьць хіба толькі аднаму абшарніку. Селянін-земляроб глядзіць на гэтую камасацыю з нейкай горкай іроніяй. І ня дзіва: абшарнікі, якія карыстаюцца падтрыманьнем ураду ў сваей зямельнай палітыцы паказваюць усьцяж цікавыя „штучкі", забіваючы апошнюю надзею ў сялян на атрыманьне патрэбнай колькасьці зямлі — асновы іх істнаваньня. Пакажам гэта на фактах.

Двор Ярашова, Маўчадзкае гм. меўся пайсьці пад прымусовую парцэляцыю. У сувязі з гэтым некалькі сялян з в. Ярашова зьвярнуліся да зямельнага Камісара ў Баранавічах з просьбай аб пераводзе іх на хутары. Хутка прыехаў у вёску разам з абшарнікам камісар. Доўга гутарылі яны з сялянамі аб хутарох, аб прырэзцы зямлі і г. д. Толькі вось на запытаньне аднаго сяляніна, што будзе з беззямельнымі, Камісар адказаў: „Хай ідуць служыць да пана парабкамі". Сяляне толькі пераглянуліся. Прынамсі шчыра... Адным словам в. Ярашова афіцыяльна была вызначана пад камасацыю. Праз нейкі час абшарнік Данілевіч неспадзявана для сялян атрымаў ад зямельнае ўлады паперу, што двор яго звальняецца ад прымусовай парцэляцыі. Але, каб не перашкодзіць гэтым правядзеньню камасацыі, ён з „гуманнасьці" абяцаў перад Камісарам адпусьціць для сялян патрэбную колькасьць зямлі па... 85 даляраў за гэктар. Пры гэтым заявіў, што ў сувязі з комасацыяй ён адбярэ ад сялян 13 дз. з агульнага ліку 40 дз. агульнага пасьвішча сялян в. Ярашова і, паказаў нейкую паперу, у якой сказана, што гэтае пасьвішча - сэрвітут. Сяляне былі зьдзіўленымі: яны першы раз пачулі, што ⅓ частка іхняга пасьвішча належыць да абшарніка. Сабраліся яны і напісалі да Зямельнага Камісара просьбу аб зьняцьці прадпрынятага правядзеньня камасацыі. Камісар на просьбу ніякага адказу ня даў. Тады сяляне паўторна сабраліся і напісалі другую просьбу ці правільней, заяву аб катэгарычнай адмове ад камасаваньня іх гаспадарак.

Пры падаваньні гэтае заявы Камісар сказаў, што, ня гледзячы ні на якія просьбы і заявы камасацыя ў в. Ярашове будзе праведзена, бо яна ўжо зацьверджана вышэйшай уладай. Цікава, хто ў гэтым выпадку акажацца пераможцам! Тым часам абшарнік Данілевіч прадае сваю зямлю прыежжым купцом. ⅓ частка двара ўжо распрадана.

Двор Крутаўцы, Гарадыскай гм. захоплены цывільнымі асаднікамі. 43 сям'і польскіх асаднікаў у працягу двох месяцаў стварылі польскі пасёлак.

Двор Марысін, Моўчадзкае гм. абшарніка Сандзілоўскага таксама ператварыўся ў польскую вёску: 23 сям'і „культурных" „козускув" як іх называюць сяляне — атрымалі тут па 15–20 ha добрае зямлі, выраблянае забытымі цяпер сялянамі вёскі Міцькевічы і др. Гэтых фактаў даволі, каб паказаць, што польскі ўрад ня думае палепшыць гаротнага жыцьця беларускіх сялян, а ўсьцяж імкнецца спалянізаваць наш край, садзячы па дабравольна адпушчаных абшарнікамі кавалках зямлі, польскіх асаднікаў. Сяляне праз Сялянскі Саюз павінны масова складаць пратэсты проці гэтакае зямельнае палітыкі польскага ўраду і дамагацца зямельных надзелаў. **Хорошэвіч.**

Пісьмо ў Рэдакцыю.

Паважаны Пане Рэдактар!

У газэце „Права Працы" № 1 зьмешчана пісьмо Зьм. Кулакоўскага, каторы робіць нейкія закіды майму брату Мікалаю Якімовічу.

Дзіўным толькі зьяўляецца, як „Права Працы" магло зьмясьціць пісьмо свайго карэспандэнта — Кулакоўскага, пісьмо, каторае па свайму зьместу зьяўляецца правакацыяй у адносінах да ўсіх чэсных працаўнікоў у беларускім руху. Балюча чытаць і думаць аб сварках і інтрыгах, істнуючых паміж асобамі, працуючымі з большай ці меншай карысьцю для беларускага руху. Асабліва балюча становіцца цяпер, калі брат мой М. Якімовіч знаходзіцца ў Вільні на Лукішках, а Зьм. Кулакоўскі ў вастрозе ў Горадні.

У імя безстароннасьці, я, мушу стаць у абароне гонару майго брата, і даць адказ Зьмітру Кулакоўскаму на тые закіды, каторые ён ставіць майму брату.

Ці зьяўляўса Зьм. Кулакоўскі „актывістым" — ня ведаю. Ня ведаю і таго, ці належаў ён да „Беларускага Камітэту да спраў крэсовых", але добра ўсе ведаюць, што Зьм. Кулакоўскі сядзеў у вастрозе ў 1925—1926 гадах за шпіёнства на карысьць суседніх дзяржаваў разам з сваім калегаю Балдоўскім Сьцяпанам. Дык як-жа можа Зьмітрук гаварыць аб тым, што ён толькі недаўна прыехаў з заграніцы? А што-ж можа добрага сказаць Зьмітрук аб сваей працы ў беларускім руху ў Горадні?

Як грамадзкага працаўніка яго ніхто ня ведае. Быў сэкрэтаром ад таго часу, калі ўсе чэсныя працаўнікі паадварачваліся ад Школьнай Рады, і дабіўся таго, што ў Школьную Раду ні адзін запраўды культурны працаўнік не пашоў, а Зьмітрук зрабіў з Школьнае Рады, як было заўлена на зьезьдзе тэй-жа Рады „публічны дом." Чаго-ж больш трэба?

Памешканьне Т-ва Беларускае Школы ў Горадні пачало пры Кулакоўскім напаўняцца рознымі асобамі, падобнымі да тыпу Балдоўскага, а так сама і гэтага гатунку „кабеткамі". У той час, калі днём прыходзілі ў памешканьне Рады сябры вясковых гурткоў з дэкларацыямі на адкрыцьцё беларускіх школаў, і па іншых справах — п. Кулакоўскі знаходзіўся яшчэ ў ложку. Толькі пад вечар выходзіў і „працаваў" ў Школьн. Радзе з паненкамі за бутэлькай гарэлкі. Гэта гаворыцца аб маральнасьці... А ці ня білі на Станіславоўскай вуліцы гр. гр. Кулакоўскі з Балдоўскім паненак, каторыя не згадзіліся на іх прапазыцыі? І ці не хваліліся гэтым яны потым перад некаторымі асобамі, прозьвішчы якіх могуць быць дадзены ў патрэбны мамэнт? Дый шмат іншых дробных „факцікаў" ёсьць на душы Зьмітрука. Дык ня мае ён права абурацца, калі хто кажа на яго, што ён маральна брудны, а гэтак сама брудныя яго і пісьмы.

Усім добра ведама, што М. Як. доўгі час працаваў сярод беларускага грамадзянства. Кожная глухая вёска ў Гарадзеншчыне добра ведае, што за чалавек М. Якімовіч і заўсёды ўспомніць яго добрым словам. Усё-ж такі М. Якімовіч шмат больш зрабіў для беларускай справы адзін — чым разам сабраныя Кулакоўскі, Балдоўскі, Баліцкі, Кізовіч і іншыя. М. Якімовіч ня меў нічога супольнага з гэтымі людзьмі, ня меў і ня будзе мець.

Астаюся з пашанаю

В. Якімовіч

Горадня 25–XII дня 1927 г.

Усячына.

Прапаведня д-ра Тэсьля.

Д-р Тэсьля, вынаходца індукцыйнага матору, запаведуе, што ў хуткім часе самалёты, пазбаўленыя цяжкіх матораў і бэнзіновых рэзэрвуараў, будуць мець толькі лёгкія электрычныя апараты, каторыя пры помачы тэлеграфу бяз дроту будуць чэрпаць сваю сілу з надаўчых станцыяў на зямлі.

Станцыі гэныя будуць так-жа даваць сілу, сьвет і цяпло ўсім фабрыкам і другім прадпрыемствам, каторым гэнае будзе патрэбна.

Вільготнае паветра, насычанае токам электрычнасьці, пакрые расьцінасьцю пустыні, а высланая тэлеграфам бяз дроту сіла, магутнейшая ад слаўных „праменьняў сьмерці" будзе нішчыць з далёкай адлегласьці ўсе самалёты непрыяцеля.

Рэдактар і выдавец А. Герасімчук.

Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.